

Investigating the status of scientific productions and the co-occurrence of words in the field of philosophy based on articles indexed in the Web of Science database

Abolfazl Asadnia^{*}, Fatemeh Makkizadeh^{**}

Fezeh Ebrahimi^{***}

Abstract

Philosophy is the art and science of thinking and gaining into the world and things. It seems important to identify the research fields and the scope of its subjects. This research was done with the aim of achieving a comprehensive understanding of the process and thematic structure of articles in the field of philosophy. The current research is descriptive with a scientometric approach that analyzes the content of texts using the co-occurrence of words and social network analysis. The statistical population includes articles in the field of philosophy that have been published in the Web of Science database for the 5-year period of 2017-2021 in the citation index of arts and humanities. Finally, 4829 articles were selected in order to comprehensively outline the intellectual structure of knowledge in the field of philosophy. R bibliometrix package was used for data analysis and scientific map drawing. The analysis of the data showed that the greatest increase in published documents occurred in the last 3 years, Fischer was the

^{*} Assistant professor, Department of knowledge and information science, Faculty of literature and humanities, Shahid Bahonar University, Kerman, abolfazlasadnia@yahoo.com

^{**} Associate Professor, Department of knowledge and information science, Faculty of Social science, Yazd University, Yazd (Corresponding Author), Makkizadeh@yahoo.com

^{***} P.hd in knowledge and information science, Employee of Yazd Public library Bureau, ebrahimif@yahoo.com

Date received: 2023/02/08, Date of acceptance: 2023/05/07

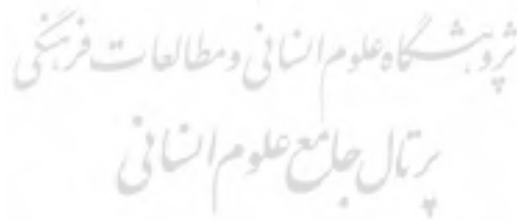

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

most prolific author in recent years. America and England are the top two countries in terms of receiving citations in the scientific field of philosophy. The most prominent organization is the INST philosophy. Studies in the field of philosophy are divided into four clusters; Philosophical schools of thought and pragmatism clusters were clusters with high density and developed and experimental philosophy and philosophy clusters were central clusters with high centrality and undeveloped. According to the findings and the high frequency of Kant's keyword and the relationship between this keyword and other keywords, it can be concluded that Kant's opinions and ideas are still of great importance in philosophical discussions. Also, according to the extracted clusters, it was observed that these researches do not have a high variety and many neglected philosophical topics still exist.

By analyzing the topics related to the articles in the field of philosophy, scientific advances and trends in scientific cooperation in this field are highlighted, and this can help policy makers and researchers to understand the current state of philosophical research in addition to predicting and knowing the future.

Keywords: Philosophy, Co-Word analysis, Scientometrics, Web of Science, Scientific Productions.

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی واژگان حوزه فلسفه براساس مقالات نمایه‌شده در پایگاه وب آو ساینس

ابوالفضل اسدنیا*

فاطمه مکی زاده**، فضا ابراهیمی***

چکیده

فلسفه هنر و علم تفکر و کسب بینش در مورد جهان و چستی‌ها است. شناسایی زمینه‌های پژوهشی و محدوده موضوعات آن مهم به نظر می‌رسد، این پژوهش با هدف رسیدن به درک جامعی از روند و ساختار موضوعی مقالات حوزه فلسفه انجام شده است. پژوهش حاضر توصیفی با رویکرد علم‌سنجی که به تحلیل محتوای متون با استفاده از هم‌رخدادی واژگان و تحلیل شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. جامعه پژوهش حاضر شامل مقالات حوزه فلسفه است که در پایگاه وب آو ساینس برای بازه ۵ ساله ۲۰۱۷-۲۰۲۱ در نمایه استنادی هنر و علوم انسانی منتشر شده است، نهایتاً ۴۸۲۹ مقاله به منظور ترسیم جامعی از ساختار فکری دانش در حوزه فلسفه انتخاب شد. برای تحلیل داده‌ها و ترسیم نقشه علمی از بسته R bibliometrix بهره گرفته شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد بیشترین افزایش در مدارک منتشر شده در ۳ سال گذشته رخ داده است، فیشر (Fischer) پرکارترین نویسنده در سال‌های اخیر بوده است. کشورهای آمریکا و انگلستان دو کشور برتر به لحاظ دریافت استنادهای حوزه

* استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان،
abolfazlasadnia@yahoo.com

** دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد (نویسنده مسئول)،
Makkizadeh@yahoo.com

*** دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کارشناس اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان یزد، یزد،
ebrahimif@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۹، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۱۷

علمی فلسفه هستند. برجسته ترین سازمان INST philosophy است. «کانت» و «فلسفه تجربی» بیشترین فراوانی را در بین سایر کلیدواژه‌ها داشتند. پژوهش‌های حوزه فلسفه به چهار خوشه تقسیم شده؛ خوشه‌های «مکاتب و نحله‌های فکری فلسفی» و «عمل‌گرایی» به عنوان خوشه با تراکم بالا و توسعه یافته شناخته شدند و خوشه‌های «فلسفه تجربی» و «فلسفه» خوشه‌های محوری اما توسعه نیافته بودند. با توجه به یافته‌ها و فراوانی بالای کلیدواژه کانت و روابط این کلیدواژه با دیگر کلیدواژه‌ها می‌توان به این نکته پی برد که آراء و نظریات کانت همچنان مورد توجه و وزنه سنگینی در مباحث فلسفی است. همچنین با توجه به خوشه‌های مستخرج، مشاهده شد که این پژوهش‌ها از تنوع بالایی برخوردار نیستند و مباحث مغفول مانده فلسفی بسیاری به نظر می‌رسد، هنوز وجود دارد.

با تحلیل موضوعات مربوط به مدارک حوزه فلسفه، پیشرفت‌های علمی و روندهای همکاری علمی این حوزه برجسته می‌شود و این می‌تواند به سیاست‌گذاران و محققان کمک کند تا علاوه بر درک وضعیت فعلی تحقیقات فلسفی نسبت به پیش‌بینی و شناخت آینده نیز گام‌هایی بردارند.

کلیدواژه‌ها: فلسفه، تحلیل هم‌رخدادی، علم‌سنجی، وب‌آو‌ساینس، تولیدات علمی.

۱. مقدمه

فلسفه، از اقسام علم، به معنای وسیع آن است. یعنی نوعی آگاهی از جهان است؛ که با آگاهی‌هایی که از طریق حس و تجربه مستقیم به دست می‌آید، متفاوت است؛ به همین لحاظ در برابر علوم تجربی قرار می‌گیرد (سروش، ۱۳۵۷، ۱۴). در واقع فلسفه هنر و علم تفکر و کسب بینش در مورد جهان و چیستی‌ها است. فلسفه به افراد بینش و زوایه دید می‌دهد، چراکه یکی از اندیشه‌های بشری مربوط به شناخت هستی است (مصباح یزدی، ۱۳۷۸، ۲۴).

در سال‌های اخیر یکی از سؤالاتی که در ارتباط با رشته فلسفه پیش آمده عدم پیشرفت ظاهری است که در فلسفه وجود آمده است (Chalmers, 2015; Kasper, 2015). فیلسوفان بیش از دو هزار سال است که درگیر پاسخ به سؤالات بزرگ بوده و هنوز برای اکثر آن‌ها به اجماع نرسیده‌اند (Chi and Conix, 2022). آیا این عدم پیشرفت در انتشارات علمی این حوزه نیز مشهود است؟ برای پاسخ به این سؤال باید به سراغ علم‌سنجی رفت.

علم‌سنجی (scientometrics) یکی از مهمترین معیارها برای ارزیابی تولیدات علمی است. ماکیساس-چاپولا (Macias-Chapula) استدلال می‌کند که «شاخص‌های علم‌سنجی برای جامعه

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینا و دیگران) ۵

علمی به منظور تخمین پیشرفت‌های یک موضوع معین ضروری شده‌اند (Mooghali and et al, 2012). هدف کلی در علم‌سنجی، کسب بینش در ارتباط با توسعه یک تحقیق علمی در مورد یک موضوع خاص، دامنه وسیع‌تری از تحقیق و یا حتی کل بدنه دانش است (Li, Goerlandt & Reniers, 2021)؛ چرا که انجام مطالعه علم‌سنجی از یک حوزه تحقیقاتی منبع ارزشمندی از ورودی، برای انجام بازبینی‌های سیستماتیک است؛ به ویژه در شرایطی که بررسی‌های سیستماتیک مرتبط و به روز ممکن است به آسانی در دسترس نباشند (Chen & Song, 2019).

اگرچه واژه علم‌سنجی اولین بار توسط نالیموف و مولچنکو (Nalimov & Mul'chenko, 1971) معرفی شد اما ریشه شکل‌گیری آن را می‌توان در ایده یوجین گارفیلد (Eugene Garfield) با عنوان شاخصی جهت بهبود بازیابی اطلاعاتی در دهه ۱۹۶۰ میلادی جست‌وجو کرد که منجر به نمایه استنادی علوم گردید (Wouters & Leydesdorff, 1994: 115). نالیموف و مولچنکو (۱۹۷۱) علم‌سنجی را کاربرد روش‌های کمی تحقیق در مورد توسعه علم به عنوان یک فرآیند اطلاعاتی تعریف کردند. بر اساس این تعریف، مطالعات علم‌سنجی مطالعات کمی علم است. لیکن علم‌سنجی در طول سالیان تکامل خود به سمت مطالعات کیفی علوم نیز رفته که نمونه بارز آن مطالعات استنادی است.

Jokić (2006) با رویکرد علم‌سنجی به ارزیابی آثار علمی در فلسفه پرداخت. وی در مقدمه اثر خود به این نکته اشاره می‌کند که محققان اندکی در سراسر جهان به ارزیابی کار علمی در زمینه فلسفه پرداخته‌اند و به دلیل خاص بودن این رشته، پژوهش علم‌سنجی فلسفه در درون علوم انسانی می‌تواند جالب باشد. هدف وی دستیابی به بینشی در ارتباط با میزان رویت‌پذیری مجلات فلسفه کراوسی نمایه شده در نمایه فیلسوفان (Philosopher's Index) و سنجش میزان اثرگذاری آن‌ها از طریق استنادهای نمایه استنادی علوم اجتماعی و نمایه استنادی هنر و علوم انسانی بود. یکی از نتایج اصلی وی این بود که ارزیابی کار علمی در فلسفه توسط پایگاه‌های استنادی آی.اس.آی همان اهمیتی را که در حوزه علوم یا زیست‌پزشکی دارد، ندارد. بعلاوه انتظار می‌رود پایگاه داده نمایه مرجع اروپایی برای علوم انسانی (European Reference Index for the Humanities) ابزار مرتبط‌تری در ارزیابی کار علمی در زمینه فلسفه تبدیل شود.

Gutiérrez-Rubio and et al (2019) نشریه فلسفه آموزش را مورد تحلیل علم‌سنجی قرار دادند. هدف اصلی آن‌ها بررسی همکاری بین نویسندگان، کشورها و توزیع جنسیتی نویسندگان مقالات این نشریه بود. یافته‌های آن‌ها حاکی از مشارکت پایین نویسندگان مقالات این نشریه در مقایسه با سایر نشریات حوزه علوم اجتماعی بود. همکاری نویسندگان بر اساس

کشور نشان داد که بیشترین همکاری با نویسندگان کشور انگلستان صورت گرفته است و در طی سال‌های اخیر تعداد نویسندگان افزایش یافته و نکته جالب اینکه سطوح بالاتری از همکاری هنگامی که یکی از نویسندگان زن بود، مشاهده شد.

Chi & Conix (2022) با استفاده از تکنیک‌های علم‌سنجی درصدد پاسخ به سؤالات خود در رشته فلسفه برآمدند. آن‌ها چنین بیان می‌کنند که در سال‌های اخیر نویسندگان مختلف استدلال کردند که بخش‌های خاصی از فلسفه‌ی دانشگاهی به شدت از سایر زمینه‌های پژوهشی جدا افتاده است. بر این اساس هدف آنها فراتر رفتن از استدلال‌های فلسفی و آزمایش تجربی این مدعاست، که آیا واقعاً چنین است یا خیر. برای بررسی این استدلال آنها دو فرضیه مطرح کردند: ۱. فلسفه علم کمتر از فلسفه زبان، معرفت‌شناسی، ذهن و متافیزیک (Philosophy of Language, Epistemology, Mind and Metaphysics) جدا افتاده است؛ ۲. تئوری ارزش (Value Theory) کمتر از فلسفه زبان، معرفت‌شناسی، ذهن و متافیزیک جدا افتاده است. برای تأیید یا رد این دو فرضیه آنها ۲۳۶۹ مقاله نمایه شده در پایگاه وب او ساینس را مورد بررسی قرار دادند. نتایج آن‌ها نشان داد دو فرضیه برگرفته از ادبیات فلسفی، عموماً توسط شاخص‌های جداسازی مورد استفاده در این مقاله تأیید شدند. با این حال تفاوت‌های ظریفی وجود داشت، زیرا آنها به درجات مختلف و نه همیشه برای همه ابعاد مختلف انزوا تأیید شدند. Sofyan, Abdullah & Hafiar (2022) با استفاده از تکنیک علم‌سنجی روند انتشارات حوزه فلسفه‌ی ورزش را مورد بررسی قرار دادند. مطالعه آنها نشان داد از سال ۱۹۸۱ تا ۲۰۲۱ در مجموع ۱۱۰۳ رکورد در این زمینه منتشر شده بود. انتشارات این حوزه یک روند نوسانی را تجربه کرده و از سال ۲۰۱۶ انتشارات این حوزه دو رقمی و به ۷۱ رکورد در سال رسیده است و کشور آمریکا با ۲۲۶ اثر پربازده ترین کشور شناخته شد. ریال. ای (Ryall, E) از دانشگاه گلاسترشایر (University of Gloucestershire) انگلستان پرکارترین نویسنده و بخش فلسفه از کشور آمریکا با ۳۹ رکورد پیشگام این حوزه بودند.

Feenstra & Delgado López-Cózar (2022) در مقاله جالب خود به «بررسی ارزیابی فیلسوفان از شاخص‌های کتاب‌سنجی (Bibliometric indicators) و استفاده آن‌ها در ارزیابی‌ها» پرداختند. آن‌ها در مقدمه خود به این نکته اشاره می‌کنند که در سال‌های اخیر دانش و موضع پژوهش‌گران در خصوص شاخص‌های کتاب‌سنجی وزن بیشتری یافته است. بنابراین هدف آن‌ها بررسی این امر در حوزه فلسفه و اخلاق و به طور خاص کشور اسپانیا، به دلیل استفاده گسترده از این شاخص‌ها در ارزیابی‌ها است. پژوهش آن‌ها از نوع آمیخته با استفاده از

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینیا و دیگران) ۷

۲۰۱ پرسش‌نامه و ۱۴ مصاحبه عمیق با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند انجام گرفت. تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها نشان داد که محققان شاخص‌های کتاب‌سنجی را معیار ترجیحی کیفیت نمی‌دانند، حال آنکه درک نسبتاً بالایی از آگاهی در ارتباط با تعدادی از شاخص‌ها وجود دارد. داده‌های کیفی به درک کلی در استفاده خاص از شاخص‌ها اشاره می‌کنند که چهار موقعیت اصلی مشاهده می‌شود: (۱) رد صلاحیت معیارها به لحاظ منطق آن‌ها، (۲) تردید در مورد امکان ارزیابی کیفیت با روش‌های کمی، (۳) شکایت در مورد ادغام روش‌هایی که به نظر می‌رسد متعلق به دیگر رشته‌ها هستند، و (۴) انتقاد از پیامدها، که این امر در ذات رشته فلسفه است.

با توجه به آنچه اشاره شد و نیاز پژوهشگران حوزه فلسفه در شناخت روندهای پژوهشی این حوزه و نبود یک پژوهش جامع علم‌سنجی در ارتباط با تولیدات علمی فلسفه، مطالعه حاضر درصدد است تا با پاسخ به سؤال روند و ساختار موضوعی مقالات حوزه فلسفه چگونه است؟ به این امر کمک نماید. لذا برای رسیدن به جواب سؤال مذکور پاسخ به سؤالات ذیل مد نظر است:

۱. روند رشد تولیدات علمی فلسفه در بازه زمانی ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۱ چگونه است؟
۲. بیشترین تولیدات علمی پژوهشگران فلسفه در کدام یک از نشریات منتشر شده است؟
۳. پر تولیدترین پژوهش‌گران حوزه فلسفه از نظر شاخص‌های علمی‌سنجی چه کسانی هستند؟
۴. پژوهشگران کدام کشورها و سازمان‌های علمی بیشترین همکاری علمی را در تولیدات علمی فلسفه داشته‌اند؟
۵. ترند موضوعی و کلمات کلیدی پژوهش‌های فلسفه در بازه زمانی ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۱ چگونه است؟
۶. ساختار پژوهش‌های حوزه فلسفه با استفاده از خوشه‌بندی و نمودار راهبردی چگونه است؟

۲. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و به لحاظ هدف کاربردی به شمار می‌رود. روش به کار رفته در پژوهش تحلیل هم‌واژگانی و تحلیل شبکه‌های اجتماعی است که از تکنیک‌های نوین تحلیل در

علم سنجی محسوب می‌شود. تحلیل هم‌واژگانی، روشی مناسب برای شناسایی الگوها و روندها در یک حوزه علمی در بازه‌های زمانی مختلف است (صدیقی، ۱۳۹۳، ۳۷۵). تحلیل شبکه‌ای رویکردی برای مطالعه ساختارهای اجتماعی بوده (سهیلی و منصوری، ۱۳۹۱، ۹۱) و روش قدرتمندی برای تحلیل سرشت و الگوی ارتباطات میان اعضای یک گروه خاص و شامل مجموعه‌ای از روش‌های تحلیل گراف است (سپهری و ریاحی، ۱۳۸۹، ۸۵).

جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه مقالات حوزه فلسفه (۱۷۲۱۸۹ مقاله) در بازه زمانی ۱۹۵۴ تا ۲۰۲۱ میلادی در پایگاه وب او ساینس است که بازبایی آن در تاریخ ۲۰۲۲/۱۲/۲۸ انجام شده است. با توجه به حجم بالای جامعه آماری محدودیت‌هایی اعمال گردید. با اعمال محدودیت و استفاده از راهبرد جستجوی ذیل نهایتاً ۴۸۲۹ مقاله به منظور ترسیم ساختار فکری دانش در حوزه فلسفه مورد تحلیل قرار گرفتند

TS= philosophy (Topic) and Article (Document Types) and 2021 or 2020 or 2019 or 2018 or 2017 (Publication Years) and English (Languages) and Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) (Web of Science Index) and Philosophy (Web of Science Categories)

برای تهیه و انجام این پژوهش از نرم افزار R بسته bibliometrix بهره گرفته شد. بسته bibliometrix ایزاری منحصر به فرد، منبع باز برای محاسبات آماری و زبان گرافیکی R، براساس یک گردش کار منطقی کتاب‌سنجی توسعه یافته است. R بسیار توسعه پذیر است زیرا یک زبان برنامه نویسی شی گرا و کاربردی است، بر این اساس خودکار کردن تجزیه و تحلیل‌ها و ایجاد توابع جدید در آن بسیار آسان است. انعطاف پذیر بودن آن سبب می‌شود تا به سرعت ارتقاء یابد و می‌توان با سایر بسته‌های آماری R ادغام شود. به همین دلیل، در علم دائماً در حال تغییر علم‌سنجی مفید است (Aria & Cuccurullo, 2017).

۳. یافته‌ها

اطلاعات توصیفی داده‌های پژوهش در جدول (۱) نشان داده شده است. همانطور که در جدول نیز قابل مشاهده است، ۴۸۲۹ مدرک از ۳۴۷ منبع علمی شامل مجلات، کتاب‌ها، همایش‌ها و غیره شناسایی شده است. نرخ رشد سالانه مدارک برابر با ۶/۲۵ و میانگین سن هر مدرک برابر با ۱۶/۸ است، که به طور متوسط هر مدرک ۳/۶۰۱ بار مورد استناد قرار گرفته و در مجموع به مدارک مورد بررسی به ۹۹۴۵۹ مدرک استناد داده‌اند. ۳۹۵۲ نویسنده در تولید مدارک مورد بررسی نقش داشتند که این نویسندگان برای توصیف مدارک خود از ۵۳۱۰ کلیدواژه

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینا و دیگران) ۹

استفاده کرده‌اند و تعداد ۱۲۳۸ کلیدواژه نیز پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه‌سازی به منظور نمایه‌سازی به این مدارک اختصاص داده‌اند. سایر اطلاعات توصیفی نشان می‌دهد در ۳۳۱۱ مدرک تنها نام یک نویسنده آمده و به طور متوسط در هر مقاله ۱/۱۱ نویسنده مشارکت داشته و نرخ همکاری بین‌المللی در تولید مدارک علمی فلسفه برابر با ۴/۲۶۶ می‌باشد.

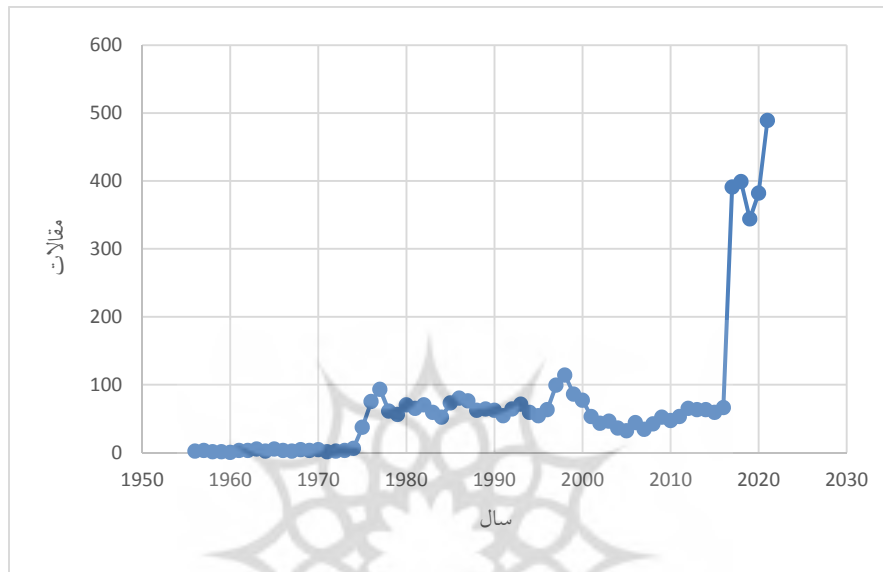
جدول ۱. اطلاعات توصیفی و محتوایی مدارک بررسی شده در حوزه فلسفه

نتایج	اطلاعات توصیفی مدارک
۱۹۵۶:۲۰۲۲	دوره زمانی (Timespan)
۳۴۷	منبع (شامل مجله، کتاب و غیره) Sources (Journals, Books, etc)
۴۸۲۹	اسناد (Documents)
۶/۲۵	نرخ رشد سالانه (Annual Growth Rate %)
۱۶/۸	میانگین سن هر مدرک (Document Average Age)
۳/۶۰۱	میانگین استناد هر مقاله (Average citations per doc)
۹۹۴۵۹	مراجع (References)
	اطلاعات محتوای مقالات
۱۲۳۸	کلیدواژه ماشینی (ID)Keywords Plus
۵۳۱۰	کلیدواژه‌های نویسندگان (DE)Author's Keywords
۳۹۵۲	نویسندگان (Authors)
۳۳۱۱	مقالات تک نویسنده (Single-authored docs)
۱/۱۱	هم‌نویسندگی در هر مدرک (Co-Authors per Doc)
۴/۲۶۶	نرخ همکاری بین‌المللی (International co-authorships %)

۱.۳ روند رشد سالانه انتشارات علمی در حوزه فلسفه

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان‌داد، روند رشد مدارک در حوزه فلسفه در پایگاه وب او ساینس در فاصله سال‌های ۱۹۵۵ تا ساله ۲۰۲۲ به طور کلی سیر صعودی داشته است. اما بیش‌ترین افزایش در مدارک منتشر شده در ۳ سال گذشته رخ داده است (شکل ۱).

اولین مدرک در این حوزه مربوط به اواسط دهه ۱۹۵۰ است. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که توجه پژوهشگران به حوزه فلسفه از سال ۲۰۱۹ (به ۴۰۰ مدرک) افزایش یافته است. سهم سال‌های ۲۰۲۰، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به ترتیب ۳۸۰، ۳۵۰ و ۵۰۰ مدرک است.

شکل ۱. روند رشد مدارک در حوزه فلسفه (۱۹۵۴-۲۰۲۱)

۲.۳ نشریات برتر در حوزه فلسفه

یافته‌ها نشان داد سه نشریه "METAPHILOSOPHY"، "SYNTHESE" و "PHILOSOPHY TODAY" بیشترین تعداد مدرک نشر شده را در حوزه فلسفه دارند (جدول ۲).

جدول ۲. مجلات برتر در حوزه فلسفه (۱۹۵۴-۲۰۲۱)

نام مجله	تعداد مقاله
METAPHILOSOPHY	۲۲۱
SYNTHESE	۲۱۳
PHILOSOPHY TODAY	۱۳۹
PHILOSOPHY EAST & WEST	۹۷

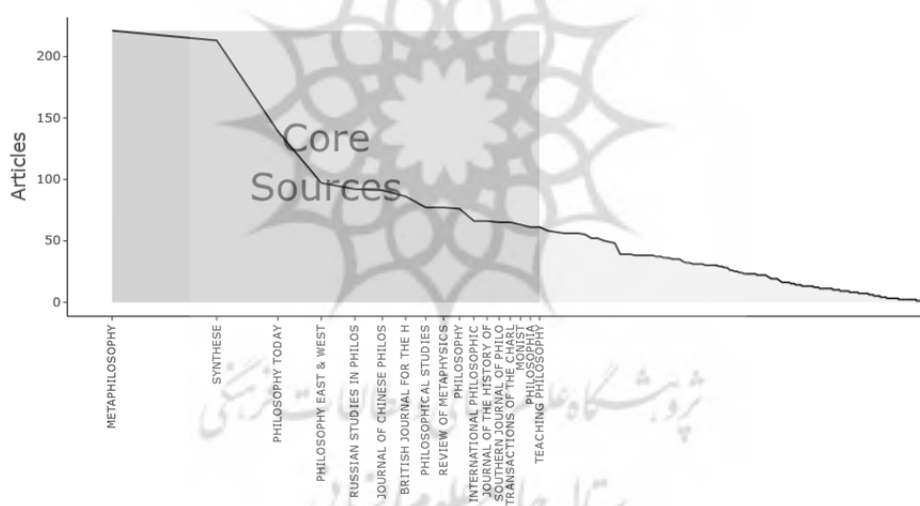
بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینیا و دیگران) ۱۱

RUSSIAN STUDIES IN PHILOSOPHY	۹۲
JOURNAL OF CHINESE PHILOSOPHY	۹۱
BRITISH JOURNAL FOR THE HISTORY OF PHILOSOPHY	۸۶
PHILOSOPHICAL STUDIES	۷۷
REVIEW OF METAPHYSICS	۷۷
PHILOSOPHY	۷۶

۳.۳ تعیین مجلات هسته‌رشته فلسفه

در این پژوهش تجزیه و تحلیل کتاب‌سنجی ضرایب قانون برادفورد برای تولیدات علمی حوزه فلسفه محاسبه شد.

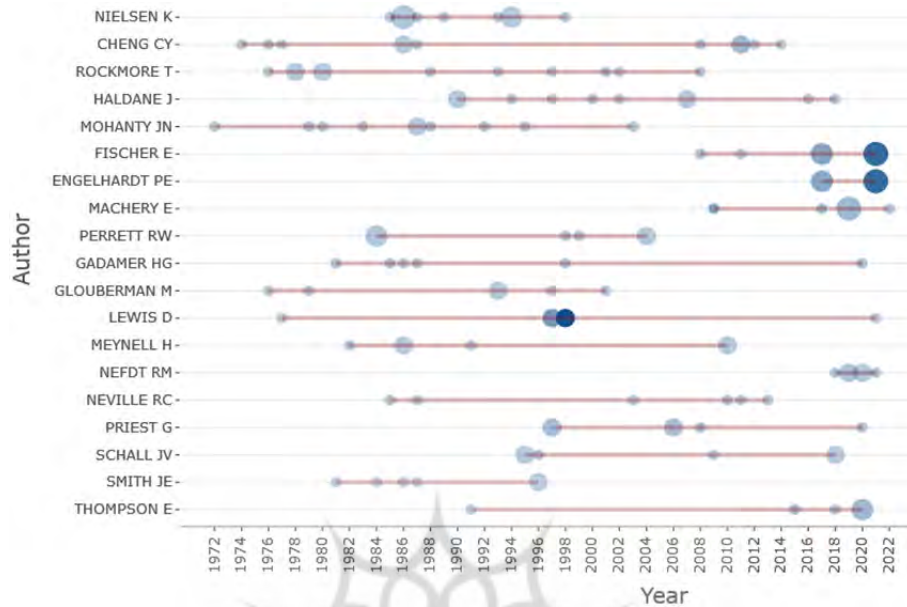
با توجه به شکل (۲) سه نشریه "METAPHILOSOPHY"، "SYNTHESE" و "PHILOSOPHY TODAY" جزء مجلات هسته برتر این حوزه قرار دارند.

شکل ۲. توزیع مجلات هسته در حوزه فلسفه بر اساس قانون برادفورد

۴.۳ توزیع مدارک نویسندگان حوزه فلسفه

همان‌گونه که شکل (۳) نشان می‌دهد فیشر (Fischer)، انگلهارت (Engelhardt) و لويس (Lewis) پرکارترین نویسندگان در سال‌های اخیر بوده‌اند.

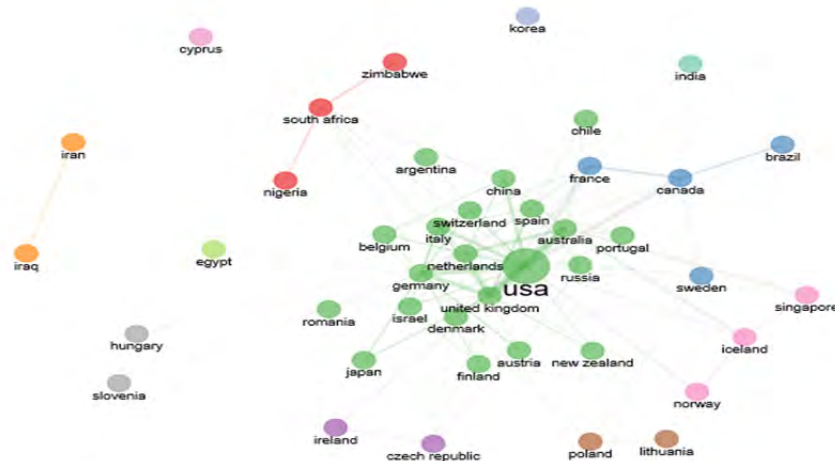
شکل ۳. توزیع انتشار مدارک نویسندگان حوزه فلسفه براساس بازه زمانی

۵.۳ پراکندگی جغرافیایی در حوزه فلسفه

شکل (۴) همکاری علمی در حوزه فلسفه را میان کشورها نشان می‌دهد. در اینجا اندازه دایره‌ها نشان دهنده تعداد مدارک نمایه شده به نام هر کشور و فاصله دایره‌ها نیز نشان دهنده میزان ارتباط میان دو کشور است، هر چه فاصله میان دو دایره نزدیک‌تر باشد؛ ارتباط قوی‌تر میان دو کشور را نشان می‌دهد (حاتمی و نقشینه، ۱۳۹۴، ۷۹). با توجه به شکل (۴) کشور آمریکا بیش‌ترین همکاری بین‌المللی را در تولید مدارک حوزه فلسفه داشته است و ایران تنها با کشور عراق همکاری داشته است. به طور کلی نقشه منسجم نیست و پراکندگی زیادی میان کشورها در تولید مدارک حوزه فلسفه وجود دارد.

شکل (۵) کشورهای برتر از نظر دریافت استناد را نشان می‌دهد. بر این اساس کشورهای آمریکا با ۸۰۲۵ استناد، انگلستان با ۲۰۹۴ استناد و استرالیا با ۱۱۶۴ استناد سه کشور برتر به لحاظ دریافت استنادهای حوزه علمی فلسفه هستند.

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینیا و دیگران) ۱۳

شکل ۴. نقشه همکاری علمی کشورها در حوزه فلسفه

شکل ۵. کشورهای برتر از نظر تعداد استاد در حوزه فلسفه

۶.۳ توزیع تولیدات علمی فلسفه براساس وابستگی سازمانی

جدول (۳)، بیست سازمان برتر از میان ۱۸۰۳ سازمان دخیل در تولید مدارک علمی فلسفه را نشان می‌دهد. بر این اساس موسسه INST philosophy و پس از آن UNIV TORONTO و UNIV OXFORD با فراوانی ۷۶، ۴۶ و ۴۱ در صدر سازمان‌های تولید کننده مدارک علمی

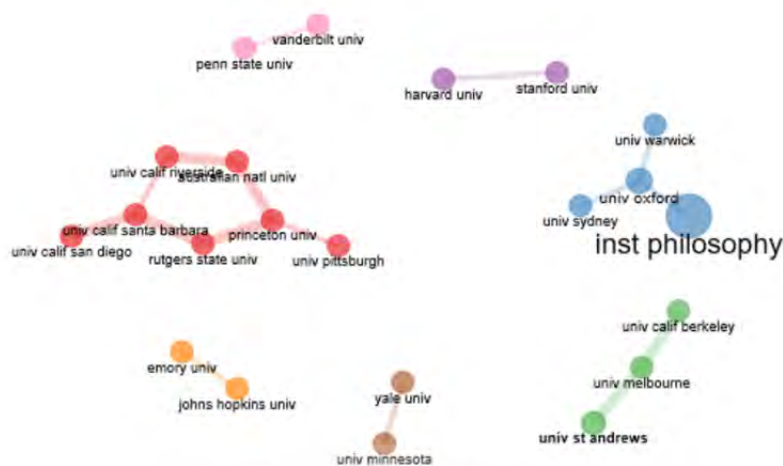
فلسفه قرار دارند. نکته جالب حضور پر رنگ دانشگاه‌های آمریکایی در میان این موسسات است.

جدول ۳. بیست سازمان برتر در زمینه تولیدات مدارک علمی فلسفه

نام موسسه	کشور	فراوانی تولیدات علمی	نام موسسه	کشور	فراوانی تولیدات علمی
Institution philosophy	آمریکا	۷۶	UNIV Pittsburgh	آمریکا	۲۶
UNIV TORONTO	کانادا	۴۶	UNIV Edinburgh	اسکاتلند	۲۵
UNIV OXFORD	انگلستان	۴۱	Katholieke Univ Leuven	بلژیک	۲۴
UNIV ST Andrews		۳۷	Australian National Univ	استرالیا	۲۳
Yale UNIV	آمریکا	۳۷	Marquette Univ	آمریکا	۲۳
UNIV Notre dame	هلند	۳۱	Penn State Univ	آمریکا	۲۳
Princeton UNIV	آمریکا	۲۷	Kings coll London	انگلستان	۲۲
UNIV Sydney	استرالیا	۲۷	Standford Univ	آمریکا	۲۲
UNIV Wisconsin	آمریکا	۲۷	Univ Cambirdge	انگلستان	۲۲
Boston UNIV	آمریکا	۲۶	Univ minnesota	آمریکا	۲۲

شکل (۶) گراف همکاری میان سازمان‌های برتر در تولیدات علمی فلسفه را نشان می‌دهد. اندازه حباب نشان دهنده میزان نقش مؤسسه در تولید مدارک علمی است و خطوط نشان‌دهنده بیش‌ترین همکاری مؤسسه در تولید علمی مدارک است. بر این اساس «Institution philosophy» که بیشترین میزان تولید مدارک علمی فلسفه را دارا بود، از حباب بزرگ‌تری برخوردار است و بیشترین همکاری این مؤسسه در زمینه تولیدات علمی فلسفه با دانشگاه وارویک و آکسفورد از انگلستان و دانشگاه سیدنی از استرالیا بوده است. این شبکه از چند خوشه مجزا تشکیل شده است که مؤید عدم همکاری و انسجام میان سازمان‌ها است.

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینیا و دیگران) ۱۵

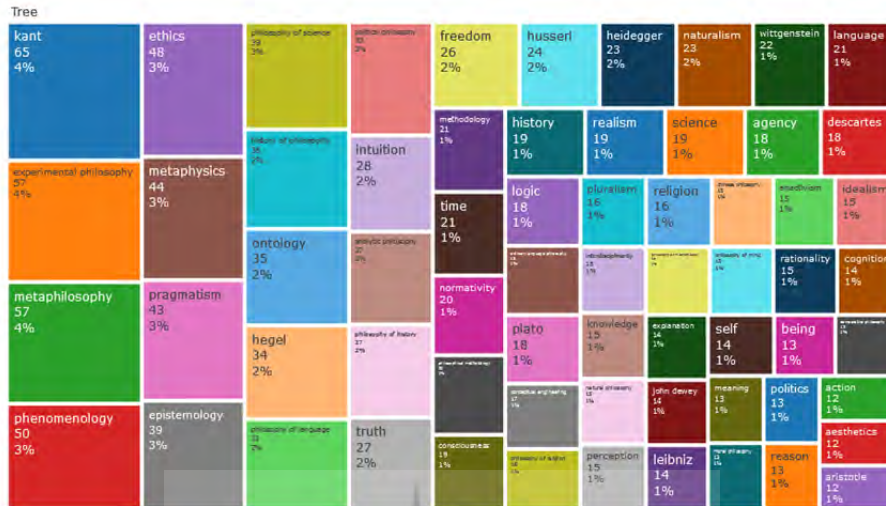
شکل ۶. شبکه همکاری سازمان‌های برتر در انتشار مدارک حوزه فلسفه

۷.۳ کلمات کلیدی با بیش‌ترین فراوانی

رکوردهای موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی دارای فیلدهای متفاوتی است که هر کدام حاوی یک فقره از اطلاعات کتابشناختی مدارک می‌باشند. فیلدهای عنوان، چکیده، کلید واژه و موضوعات کنترل شده یا توصیفگرها برای انجام تحلیل‌های موضوعی مورد استفاده قرار می‌گیرد (عصاره، توکلی زاده راوری، بیگدلی و قضاوی، ۱۳۹۷).

بر این اساس کلماتی که فراوانی زیادی در کلیدواژه‌های مدارک داشته باشند اهمیت آن حوزه و موضوع را در فلسفه نشان می‌دهند و کلماتی که فراوانی کمی دارند، می‌تواند بیان‌گر شکاف‌ها و ضعف‌های پژوهشی فلسفه در آن بخش باشد.

نقشه درختی شکل (۷) کلمات کلیدی با بالاترین فراوانی در مدارک علمی حوزه فلسفه را نشان می‌دهد. کانت با ۶۵ مورد حدود (۴ درصد)، و پس از آن فلسفه تجربی و متافلسفه با ۵۷ مورد (۴ درصد) بیشترین فراوانی را داشتند و در مقابل کلیدواژه‌های ارسطو (Aristotle) و زیبایی‌شناسی (aesthetics) با فراوانی ۱۲ (۱ درصد) کمترین فراوانی را به خود اختصاص دادند.

شکل ۷. نقشه درختی کلید واژه‌های حوزه فلسفه (۱۹۵۴-۲۰۲۱)

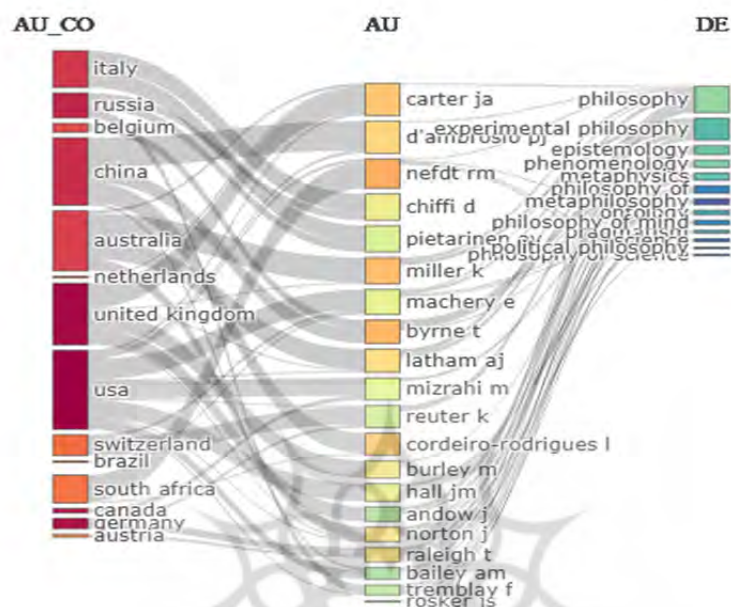
۸.۳ ساختار مفهومی حوزه فلسفه

در شکل (۸) نمودار سانکی (Sankey diagram) برای نویسندگان، کشورها و کلمات کلیدی در حوزه فلسفه ترسیم شده است. ستون سمت چپ نشان‌دهنده کشورهایی است که وابستگی نویسنده بیشتری دارند، ستون وسط نشان‌دهنده نویسندگانی است که از آن کشورها مشارکت می‌کنند، و ستون سمت راست بیشترین کلمات کلیدی مورد استفاده را در حوزه فلسفه نشان می‌دهد. این نمودار گونه‌ای نمودار جریان است که برای تجسم جریان داده و حجم در بین گره‌ها استفاده شد. هرچه خطوط پهن‌تر باشند، گره‌ها به هم نزدیک‌تر هستند (Aria & Cuccurullo, 2017). تجزیه و تحلیل نشان داد که محققان مختلف به کلمات کلیدی مربوط به فلسفه مانند experimental philosophy توجه متفاوتی داشته‌اند.

اما آنچه که می‌توان استنباط کرد این است که ایالات متحده وابستگی بیشتری دارد و به دنبال آن بریتانیا و چین قرار دارند. با مشاهده ضخامت خط اتصال از کشوری به نویسنده دیگر، می‌توان دریافت که کارتر (Carter ja) مشارکت‌کننده اصلی از بریتانیا و ماچری (Machery e) از ایالات متحده (Machery) بیشترین مشارکت را در نویسندگان دارند.

بررسی وضعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی ... (ابوالفضل اسدینا و دیگران) ۱۷

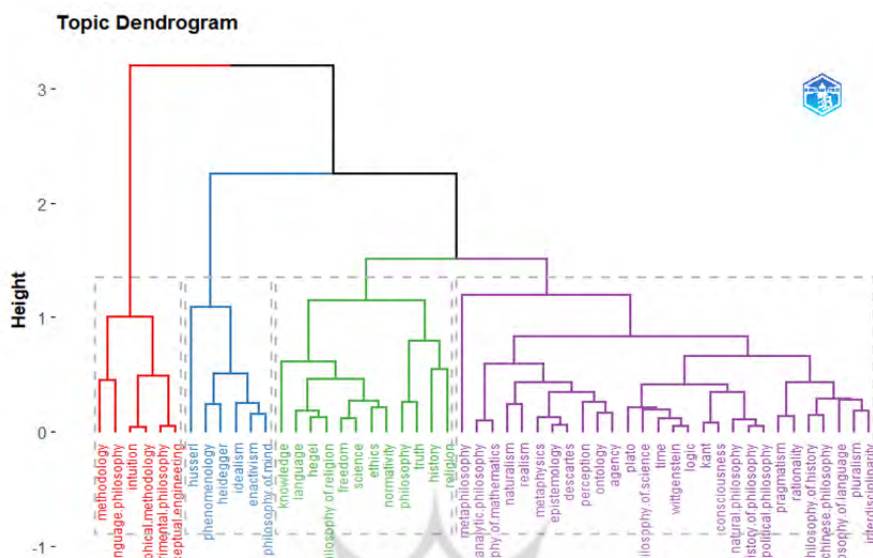

شکل ۸. نمودار سانکی داده‌های حوزه فلسفه

۹.۳ نمودار راهبردی و خوشه‌بندی پژوهش‌های حوزه فلسفه

به منظور شناسایی ساختار فکری حاکم بر فلسفه ارتباط مفهومی واژگان کلیدی مورد نظر تحلیل شد، که نهایتاً منجر به شکل‌گیری چهار خوشه موضوعی گردید (شکل ۹).

پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۹. دندروگرام حاصل از خوشه‌بندی سلسله مراتبی

همان گونه که شکل (۹) نشان می‌دهد، پژوهش‌های حوزه فلسفه به چهار خوشه تقسیم شده (جدول ۴)، که خوشه‌های یک و دو با ۶ کلیدواژه کمترین تعداد کلیدواژه را دارند و خوشه‌های سه و چهار با ۱۲ و ۲۸ کلیدواژه بیشترین تعداد کلیدواژه را به خود اختصاص دادند.

جدول ۴. خوشه‌ها و کلیدواژه‌ها

نام خوشه	کلیدواژه‌ها
فلسفه تجربی	روش‌شناسی (methodology)، فلسفه زبان (philosophy of language)، بیش (intuition)، روش‌شناسی فیزیکی (Physical methodology)، فلسفه تجربی (Experimental philosophy) و مهندسی مفهومی (Conceptual engineering).
فلسفه	هورسل (Husserel)، پدیده‌شناسی (Phenomenology)، هایدگر (Heidegger)، ایده‌آلیسم (Idealism)، کنش‌گرایی (enactivism) و فلسفه ذهن (philosophy of mind).
عمل‌گرایی	دانش (Knowledge)، زبان (Language)، هگل (Hegel)، فلسفه دینی (Philosophy of religion)، آزادی (freedom)، علم (Science)، اخلاق (ethics)، هنجارگرایی (normativeism)، فلسفه (Philosophy)، حقیقت (Truth)، تاریخ (history) و مذهب (religion).
مکاتب و نحله‌های فکری فلسفی	متافلسفه (metaphilosophy)، فلسفه تحلیلی (analytic philosophy)، فلسفه ریاضیات (Philosophy of mathematics)، طبیعت‌گرایی (naturalism)، واقع‌گرایی (realism)، متافیزیک (metaphysics)، معرفت‌شناسی (epistemology)، دکارت (Descartes)، ادراک (perception)،

<p>هستی‌شناسی (ontology)، وساطت (agency)، افلاطون (Plato)، فلسفه علم (Philosophy of Science)، زمان (time)، ویتگنشتاین (Wittgenstein)، منطق (logic)، کانت (Kant)، آگاهی (Consciousness)، فلسفه طبیعی (Natural philosophy)، تاریخ فلسفه (history of philosophy)، فلسفه سیاسی (Political philosophy)، عمل‌گرایی (pragmatism)، عقلانیت (rationality)، فلسفه تاریخ (Philosophy of history)، فلسفه چینی (Chinese philosophy)، فلسفه زبان (Philosophy of language)، کثرت‌گرایی (pluralism) و میان‌رشته‌گی (interdisciplinary).</p>	
---	--

جهت کسب بیش‌جامع‌تر و بهتر پیرامون ساختار موضوعات حوزه فلسفه از نمودار راهبردی بهره‌گرفته شد. نمودار راهبردی (شکل ۱۰)، توصیف ارتباط درونی و همبستگی بین خوشه‌های موضوعی متفاوت است. در این نمودار اغلب از محور افقی جهت ارائه مرکزیت (میزان همبستگی خوشه‌ها) و از محور عمودی جهت ارائه تراکم (میزان توان ارتباط درونی هر خوشه) استفاده می‌شود (Hu and et al, 2013).

به عبارتی، محور افقی در نمودار راهبردی نشان‌دهنده مرکزیت بوده و قدرت واکنش هر یک از خوشه‌ها در حوزه پژوهش را مشخص می‌سازد. زمانی خوشه جایگاه مهم و مرکزی دارد که مرکزیت یک خوشه بیشتر باشد. محور عمودی در نمودار راهبردی نشان‌دهنده تراکم بوده و رابطه درونی را در یک حوزه پژوهشی خاص نشان می‌دهد. زمانی خوشه قابلیت بیش‌تر برای حفظ و توسعه خود دارد که تراکم آن خوشه بالاتر باشد (Lio and et al, 2012). نقل در سهیلی، شعبانی و خاصه، (۱۳۹۴).

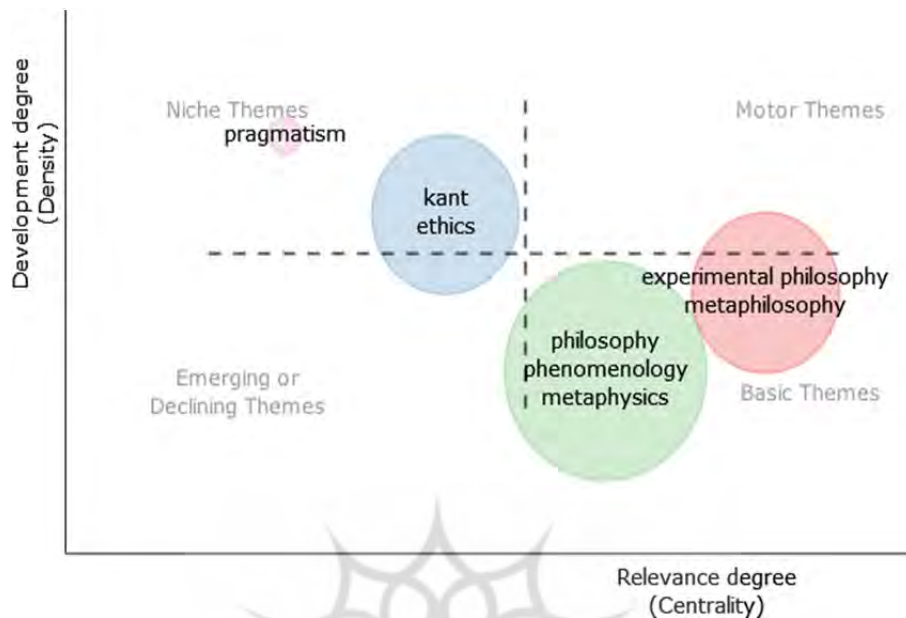
شکل ۱۰. بخش‌های چهارگانه نمودار راهبردی
(Melcer and et al, 2015 نقل در سهیلی، شعبانی و خاصه، ۱۳۹۴)

با توجه به نمودار فوق خوشه‌هایی که در بخش اول قرار می‌گیرند دارای مرکزیت و تراکم بالایی هستند، این خوشه‌ها بالغ بوده و در مرکز حوزه پژوهی مورد مطالعه قرار دارند. خوشه‌های قرار گرفته در بخش دوم مرکزی نیستند اما خوش توسعه هستند. خوشه‌های قسمت سوم حاشیه‌ای بوده و توجه کمی را به خود جلب می‌کنند و خوشه‌های قرار گرفته در بخش چهارم هر چند مرکزی هستند اما هنوز به مرحله بلوغ و توسعه نرسیده‌اند (Hu and et al, 2013).

یافته‌ها نشان داد خوشه «فلسفه تجربی» دارای بیشترین مرکزیت چه از نظر نفوذ و ارتباط با سایر موضوعات و همچنین پیونددهی در بین سایر واژگان کلیدی را دارا می‌باشد. خوشه عمل‌گرایی دارای بیشترین تراکم یعنی توان ایجاد ارتباط درونی را در بین خوشه‌ها دارد (جدول ۴).

جدول ۴. تراکم و مرکزیت خوشه‌های حاصل از تحلیل هم‌واژگانی

خوشه	مرکزیت	تراکم
experimental philosophy	۰/۰۰۶۷	۱/۸۷۷۵
Philosophical schools of thought	۰/۰۰۲۵	۱/۸۹۱۰
philosophy	۰/۰۰۴۱	۱/۸۶۱۷
pragmatism	۰/۰۰۱۰	۲/۳۲۵۵

شکل ۱۱. نمودار راهبردی خوشه‌های حاصل از تحلیل هم‌واژگانی حوزه فلسفه

همان گونه که شکل (۱۱) نشان می‌دهد، در ربع یک نمودار خوشه‌ای قرار ندارد. این امر نشان از آن دارد که پژوهش‌های فلسفه فاقد خوشه‌های بالغ و مرکزی هستند و هنوز پژوهش‌های این حوزه در هیچ موضوعی به بلوغ کامل نرسیده است. نکته جالب توجه این‌که در ربع سوم نیز خوشه‌ای قرار نگرفته است. این ربع نشان‌دهنده خوشه‌های رو به افول یا ظهور است. این امر به عبارتی تأیید‌کننده نظر کسانی است که معتقد به عدم پیشرفت ظاهری رشته فلسفه (Chalmers, 2015; Kasper, 2015) هستند و باور دارند که فیلسوفان هنوز درگیر پاسخ به سؤالات بزرگ می‌باشند، پس شاهد موضوع جدید یا افول یک موضوع نیستیم.

خوشه‌های «مکاتب و نحله‌های فکری فلسفه» و «عمل‌گرایی» در ربع دوم قرار گرفته‌اند که نشان‌دهنده توسعه یافتگی این خوشه‌ها می‌باشد. نکته مهم در رابطه با جایگاه خوشه «مکاتب و نحله‌های فکری فلسفه» در نمودار نزدیک بودن آن به مرکز نمودار است، در نتیجه خوشه مذکور اگرچه توسعه یافته است اما به دلیل تراکم و مرکزیت پایینی که دارد از دیگر خوشه‌ها و موضوعات فلسفه مجزا شده و ارتباط میان آن‌ها بسیار ضعیف است. خوشه «عمل‌گرایی» اگرچه تراکم بالایی دارد اما به دلیل مرکزیت کم مجزا از سایر خوشه‌های این حوزه قرار گرفته است.

خوشه‌های «فلسفه تجربی» و «فلسفه» در قسمت ۴ نمودار راهبردی قرار گرفتند که این خوشه‌ها محوری بوده، لیکن توسعه نیافته است. این مسئله نشان می‌دهد که علی‌رغم اهمیت این دو خوشه اما کارهای زیادی بر روی آن‌ها انجام نشده است و به عنوان پیشنهاد برای تحقیقات آتی معرفی می‌شوند.

۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

وقتی نتوانیم چیزی را اندازه‌گیری کنیم، نمی‌توانیم در مورد آن اظهار نظر عالمانه‌ای داشته باشیم و بدین جهت است که علم به معنای عام آن و رشته‌های دانشگاهی در درجاتی پایین‌تر بایستی ارزیابی شده و مورد سنجش قرار گیرند (ابراهیمی و اسدینیا، ۱۴۰۱، ۵۷). اگر چه Feenstra & Delgado López-Cózar (2022) در اثر خود نشان دادند که فلاسفه چندان دیدگاه مثبتی نسبت به شاخص‌های علم‌سنجی ندارند، اما بررسی پیشینه‌ها نشان داد که در سال‌های اخیر جنبشی اما نه چندان قوی در استفاده از این شاخص‌ها به منظور تحلیل مطالعات فلسفی و پاسخ به بعضی سؤالات آغاز شده است. لذا در این مقاله از تکنیک‌های علم‌سنجی مانند تحلیل شبکه اجتماعی و هم‌رخدادی واژگان استفاده شد تا بر جایگاه پژوهش‌های فلسفه نظر کرده و وضعیت آن را از برخی وجوه بسنجیم.

نتایج حاصل از بررسی داده‌ها نشان می‌دهد رشد تولیدات علمی مربوط به حوزه فلسفه در بازه زمانی پژوهش که در وب‌گاه وب آو ساینس نمایه شده است سیر صعودی فزاینده‌ای داشته است. این امر را به سه گونه می‌توان تبیین کرد، اول اینکه این رشد بخشی از ماهیت علم است. Price در سال ۱۹۶۳ در کتاب علم کوچک، علم بزرگ که اثری پایه در علم اطلاع‌رسانی است، خاطر نشان می‌کند که تعداد مقاله‌های علمی هر پانزده سال دو برابر می‌شود. چنین میزان رشدی را نمی‌توان تنها به یک عامل نسبت داد و می‌توان نتیجه گرفت که این رشد بخشی از ماهیت علم است. دوم چنین رشدی خط بطلانی بر نظریه افرادی است که معتقد به عدم پیشرفت ظاهری رشته فلسفه در سال‌های اخیر هستند (Kasper, 2015; Chalmers, 2015)، این رشد حداقل نشان می‌دهد که رشته فلسفه به صورت ظاهری دچار عدم پیشرفت نیست. سوم اینکه چنین رشدی نشان می‌دهد که احتمالاً در سال‌های اخیر فلاسفه کمتری تمام تمرکز خود را بر حل معماهای بزرگ قرار داده و اکثر فلاسفه با تمرکز بر حل معماهای کوچک سبب افزایش تعداد مدارک منتشر شده شدند.

تعیین مجلات برتر و هسته رشته فلسفه نشان داد که سه نشریه "METAPHILOSOPHY"، "SYNTHESE" و "PHILOSOPHY TODAY" نه تنها بیش‌ترین تعداد مقاله چاپ شده این حوزه را به خود اختصاص دادند بلکه بر اساس قانون برادفورد جزء مجلات هسته این حوزه نیز می‌باشند. نکته جالب توجه در این بخش قرارگیری نشریه "PHILOSOPHY TODAY" در چارک سوم (Q3) که نشان دهنده اعتبار بالای این نشریه در نزد فلاسفه علارغم قرارگیری این نشریه در چارک سوم از چارک‌های چهارگانه رتبه‌بندی مجلات است. فیشر (Fischer)، انگلهارت (Engelhardt) و لويس (Lewis) سه نویسنده‌ای بودند که بیش‌ترین تعداد مدرک منتشر شده در سال‌های اخیر را به خود اختصاص دادند. تعیین نویسندگان پرکار به محققان جوان کمک می‌کند تا با شناسایی و دنبال کردن این افراد از حوزه‌های مهم و موضوعات داغ و به روز رشته فلسفه که مورد علاقه نشریات علمی و جوامع آکادمیک است آگاه شده و قدم در راه این افراد بگذارند.

مهم‌ترین کشور تولید کننده مدرک در این حوزه چه به لحاظ دریافت استناد و چه همکاری نویسندگان آن با دیگر کشورها، آمریکا است. در اکثر مطالعات علم‌سنجی کشور آمریکا به لحاظ تولید علمی در رتبه اول قرار دارد (Bazm, Kalantar & Mirzaei, 2016). مطالعه Sofyan, Abdullah & Hafiar (2022) در حوزه فلسفه ورزش نیز نشان داد که آمریکا پر بازده‌ترین کشور در این حوزه است.

و به لحاظ وابستگی سازمانی سه موسسه INST philosophy و پس از آن UNIV TORONTO و UNIV OXFORD پیشرو در نشر مدارک حوزه فلسفه بودند. نکته قابل تأمل توفیق موسسات آمریکایی و حضور پررنگ موسسات این کشور در میان موسسات برتر علی‌رغم نرخ همکاری بین‌المللی (۴/۲۶۶) در تولیدات علمی این حوزه است.

بررسی موضوعات مطرح در حوزه فلسفه نشان داد که موضوعات کانت، فلسفه تجربی، متافلسفه، پدیدارشناسی و اخلاق از موضوعات مطرح در مدارک این حوزه بودند. در ارتباط با کانت ذکر این نکته اهمیت دارد که نقش کانت در فلسفه را می‌توان به نقش فروید در روان‌شناسی تشبیه کرد، بدین گونه که اگر آراء کانت را از فلسفه جدا کنیم این رشته دچار یک خلاء اساسی خواهد شد. در تبیین نقش کانت همین بس که از چهار مشرب عمده اخلاقی کانت نماینده مشرب وظیفه‌گرایی است و سه مشرب دیگر نیز به نوعی متأثر از آراء و نظریات وی هستند (ازدر، زمانی، علم‌الهدی و پناهی، ۱۳۹۱).

نتایج تحلیل نمودار دندروگرام و نمودار راهبردی بر پایه تحلیل کلمات کلیدی مشخص ساختن که چه حوزه‌های موضوعی بر فضای کلی فلسفه حاکم هستند و از چه موضوعاتی غفلت شده است. خوشه‌بندی پژوهش‌های این حوزه منجر به شکل‌گیری چهار خوشه «فلسفه تجربی»، «مکاتب و نحله‌های فکری فلسفه»، «فلسفه» و «پراگماتیسم» شد. تحلیل خوشه‌ها در نمودار راهبردی نشان داد که در ربع اول؛ خوشه‌های بالغ؛ و ربع سوم؛ خوشه‌های نوظهور؛ هیچکدام از خوشه‌ها قرار نگرفتند و خوشه‌های «مکاتب و نحله‌های فکری فلسفه» و «پراگماتیسم» در ربع دوم قرار گرفت که حاکی از این امر است این دو خوشه اگر چه مرکزی نیستند اما خوش توسعه و مجزا می‌باشند و نتوانستند با دیگر خوشه‌های پژوهشی این حوزه ارتباط برقرار کنند. به نظر می‌رسد پژوهشگران با توجه به شدت تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی، دینی و معنوی رویکردهای متفاوتی را نسبت به این موضوعات اتخاذ می‌کنند، لذا به‌عنوان موضوع اصلی و محوری نیست اما احتمال توسعه یافتن آن وجود دارد. این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهش Chi and Conix (2022) که نشان دادند بعضی از حوزه‌های پژوهشی فلسفه از سایر زمینه‌های پژوهشی جدا افتاده‌اند، همخوانی دارد.

در ربع چهارم خوشه‌های «فلسفه» و «فلسفه تجربی» قرار گرفتند که این مسئله نشان می‌دهد که علی‌رغم اهمیت این دو خوشه اما کارهای زیادی بر روی آنها انجام نشده است و به‌عنوان پیشنهاد برای تحقیقات آتی معرفی می‌شوند. در سال‌های اخیر پژوهشگران اقبال بسیاری به روش‌های کیفی به منظور کشف پدیده‌ها داشته‌اند و از روش‌های کمی فاصله گرفتند (اسدنیا، شعبانی و دلایی، ۱۳۹۵). فلاسفه تجربی معتقدند همه اندیشه‌ها برخاسته از تجربه حسی‌اند و کشف معنای هر اظهاری را مبتنی ریشه‌یابی آن بر مبنای مشاهده می‌دانند (دستغیب و بهداروند، ۱۳۸۶)، از همین روی شاید یکی از علت‌های عدم بلوغ خوشه «فلسفه تجربی» را می‌توان در تقابل میان کمی‌گرایی و کیفی‌گرایی دید. همان‌گونه که در بخش‌های ابتدایی مقاله اشاره شد فلاسفه هنوز درگیر معماهای بزرگ هستند و تاکنون برای بسیاری از این معماها نتوانسته‌اند جوابی بیابند، از همین روی علت عدم توسعه و بلوغ خوشه «فلسفه» را در همین بی‌جواب ماندن معماهای بزرگ می‌توان جستجو کرد و اینکه این معماها هم‌چنان جای کار و یافتن پاسخ را دارند.

به‌طور کلی نتایج بر این امر دلالت دارد که تولیدات علمی حوزه فلسفه علی‌رغم عدم بلوغ و توسعه یافتگی پژوهش‌های این حوزه روند رو به رشدی را شاهد بوده و به نوعی شاهد توجه و استقبال پژوهشگران به حوزه فلسفه هستیم. نکته‌ای که جای تأمل بسیار دارد مجزا بودن

یعضی از خوشه‌های شکل گرفته بود که این نشان از جزیره‌ای کار کردن محققان این حوزه دارد و به نظر تا این جدا افتادگی از بین نرود نمی‌توان شاهد جهش بزرگ و خلاءهای پژوهشی بر زمین مانده باشیم. به همین علت نتایج پژوهش حاضر می‌تواند نقشه راهی جهت هدایت دانشجویان تحصیلات تکمیلی حوزه فلسفه به منظور کاهش جدا افتادگی و کاستن از موضوعات مغفول و بر زمین مانده در اختیار اساتید این حوزه قرار دهد. هر چند در خصوص کاربرد نتایج مطالعه حاضر باید به این محدودیت توجه داشت که داده‌های مورد مطالعه مربوط به پایگاه وب او ساینس است و داده‌های دیگر پایگاه‌های اطلاعاتی ممکن است به نتایجی، نه بسیار، اما تا حدودی متفاوت منجر شود.

در نهایت پیشنهاد می‌گردد با توجه به قابلیت‌های مطالعات علم‌سنجی استفاده از سایر روش‌ها همچون تحلیل استنادی، هم‌استنادی مؤلفان و مانند آن می‌تواند تصویر گویاتری از پژوهش‌های حوزه فلسفه ارائه کند. افزون بر این، با انجام مطالعات علم‌سنجی بر روی مقالات فارسی و مقایسه آن با نتایج پژوهش حاضر می‌توان به تصویر روشنی از میزان هم‌رایی و هم‌راستایی پژوهش‌های فلسفی در ایران با پژوهش‌های فلسفی جهانی دست یافت و از نتایج این پژوهش در تدوین سیاست‌های راهبردی این حوزه و توسعه آن استفاده شود.

کتاب‌نامه

- ابراهیمی، فزه؛ اسدنیآ، ابوالفضل (۱۴۰۱). تحلیل علم‌سنجی از مقالات آینده پژوهی منتشر شده در نشریات علمی ایران. آینده پژوهی دفاعی. ۷ (۲۷)، ۳۵-۶۳.
- اژدر، علیرضا؛ زمانی، مهدی؛ علم‌الهدی، سیدعلی؛ و پناهی، اکبر (۱۳۹۱). تحلیلی بر نقد امر مطلق کانت. متافیزیک. ۴ (۱۳)، ۷۹-۹۴.
- اسدنیآ، ابوالفضل؛ شعبانی، احمد؛ و دلایی میلان، علی (۱۳۹۵). بررسی و تحلیل زیست روش‌های پژوهش کیفی در نشریات فارسی علم اطلاعات و دانش‌شناسی. تعامل انسان و اطلاعات. ۳ (۱)، ۵۶-۶۶.
- حاتمی، مهدیه؛ و نقشینه، نادر (۱۳۹۴). بررسی کمی و مصورسازی همکاری‌های بین‌سازمانی در مدارک نمایه شده جمهوری اسلامی ایران در پایگاه استنادی اسکوپوس: از دیدگاه روابط دانشگاه-صنعت-دولت. پژوهشنامه علم‌سنجی. ۱ (۱)، ۶۹-۹۲.
- دستغیب، عبدالعلی؛ و بهداروند، اکبر (۱۳۸۶). اندیشه: جان لاک و فلسفه تجربی. کیهان فرهنگی. ۲۵۷، ۳۸-۴۳.

- سپهری، محمدمهدی؛ و ریاحی، نصرت (۱۳۸۹). کاربست تحلیل شبکه اجتماعی برای استخراج نیازهای سیستم مدیریت دانش در سازمان‌های دانش بنیان. سیاست علم و فناوری. ۳ (۲)، ۸۱-۹۵.
- سهیلی، فرامرز؛ شعبانی، علی؛ و خاصه، علی اکبر (۱۳۹۴). ساختار فکری دانش در حوزه رفتار اطلاعاتی: مطالعه هم‌واژگانی. تعامل انسان و اطلاعات. ۳ (۴)، ۲۱-۳۶.
- سهیلی، فرامرز؛ و منصوری، علی (۱۳۹۳). تحلیل شبکه هم‌نویسندگی پژوهشگران شیمی ایران با استفاده از سنج‌های مرکزیت. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات. ۱۳، ۸۹-۱۰۶.
- صدیقی، مه‌ری (۱۳۹۳). بررسی و کاربرد روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان در ترسیم ساختار حوزه‌های علمی (مطالعه موردی: حوزه اطلاع‌سنجی). پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات. ۳۰ (۲)، ۳۷۳-۳۹۶.
- عبدالکریم، سروش (۱۳۵۷). علم چیست؟ فلسفه چیست؟. تهران: انتشارات حکمت.
- عصاره، فریده؛ توکلی زاده راوری، محمد؛ بیگدلی، زاهد؛ و قضاوی، رقیه (۱۳۹۷). مطالعه میزان شباهت اصطلاحات عنوان، کلید واژه‌های نویسنده و موضوعات کنترل شده برای تعیین فیلد مناسب در تحلیل‌های موضوعی علم‌سنجی. مدیریت اطلاعات سلامت. ۱۵ (۵)، ۲۲۰-۲۲۵.
- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۷۸). آموزش فلسفه. تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ و نشر بین‌الملل.

- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*, 11(4), 959-975.
- Bazm, S., Kalantar, S. M., & Mirzaei, M. (2016). Bibliometric mapping and clustering analysis of Iranian papers on reproductive medicine in Scopus database (2010-2014). *International journal of reproductive biomedicine*, 14(6), 371.
- Chalmers, D. J. (2015). Why Isn't There More Progress in Philosophy? 1. *Philosophy*, 90(1), 3-31.
- Chen, C., & Song, M. (2019). Visualizing a field of research: A methodology of systematic scientometric reviews. *PLoS one*, 14(10), e0223994.
- Chi, P. S., & Conix, S. (2022). Measuring the isolation of research topics in philosophy. *Scientometrics*, 127(4), 1669-1696.
- Feenstra, R. A., & Delgado López-Cózar, E. (2022). Philosophers' appraisals of bibliometric indicators and their use in evaluation: from recognition to knee-jerk rejection. *Scientometrics*, 127(4), 2085-2103.
- Gutiérrez-Rubio, D., Maz-Machado, A., León-Mantero, C., Madrid-Martín, M.J. (2019). A Scientometric study of The Journal of Philosophy of Education. *International Journal of Development Research*. 9 (3), 26754-26758.

- Jokić, M. (2006). Scientometric Approach to Evaluation of Scientific Work in Philosophy. *Prolegomena: Časopis za filozofiju*, 5(1), 99-110.
- Kaspar, D. (2015). Why isn't there more progress in philosophy?. *Philosophy*, 90(1), 59-81.
- Li, J., Goerlandt, F., & Reniers, G. (2021). An overview of scientometric mapping for the safety science community: Methods, tools, and framework. *Safety Science*, 134, 105093.
- Mooghali, A., Alijani, R., Karami, N., & Khasseh, A. A. (2012). Scientometric analysis of the scientometric literature. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)*, 9(1), 19-31.
- Nalimov, V. V., & Mul'chenko, Z. M. (1971). *Measurement of Science. Study of the Development of Science as an Information Process* (No. FTD-MT-24-835-71). Foreign Technology Div Wright-Patterson AFB Ohio.
- Price, D. (1963). *Little science, big science*, New York: Columbia University Press. *Science*, 149(3683), 10-515.
- Sofyan, D., Abdullah, K. H., & Hafiar, H. (2022). The philosophy of sport and physical education: Four decade publication trends via scientometric evaluation. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(3), 437-449.
- Wouters, P., & Leydesdorff, L. (1994). Has Price's dream come true: Is scientometrics a hard science?. *Scientometrics*, 31, 193-222.
- Hu, C.P., Hu, J.M., Deng, S.L., & Liu, Y. (2013). A co-word analysis of Library and Information Science in China. *Scientometrics*, 97(2), 369- 382.